

Susret mornara u Etiopiji i Egiptu

Kapetan Slavoljub Prvulović, Split

Teško je zabilježiti i dio onoga, što se zbivalo za vrijeme boravka u Etiopiji i Egiptu, zapisati sve one karakteristične susrete u Asabu, Masauu, Aleksandriji ili Kairu, u mjestima, gdje su bili naši mornari.

On je bio u Indiji i Burmi, sada u Etiopiji i Egiptu. Vidio je i Tursku i sve te zemlje, kao mornar u Predsjednikovoj eskadri.

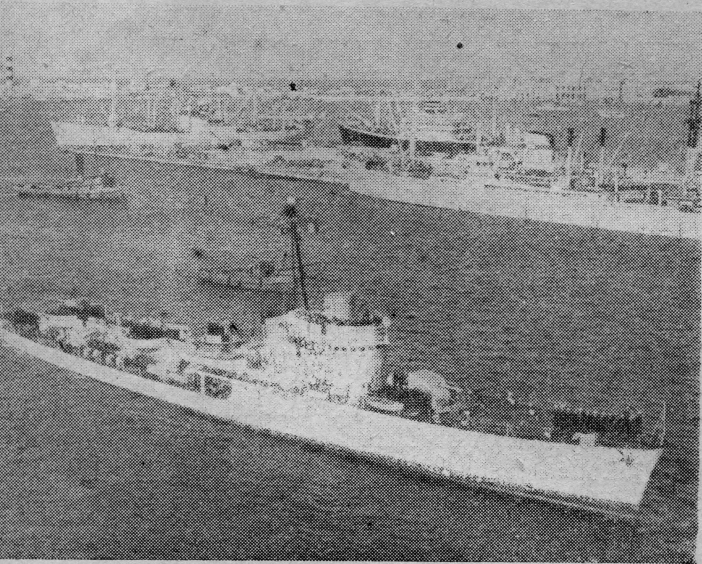
Htio je drugu svom da kupi jedan kofer. Sjetio se razgovora pred polazak i zaključio, da će to biti za njega prijatno iznenađenje. Ušli su u jednu radnju. Nitko ih nije prihvatio. U jednom kraju malog dućana klečao je čovjek, izgovarajući tiho neke riječi, uz povremeno klanjanje. Bio je bos, cipele su bile po strani, a mjesto gdje je klečao, bilo je zastrto malim ćilimom. Nije obraćao pažnju na mornare i nastavio je s molitvom, kao da nikoga nije bilo.

— Sačekajmo, da završi molitvu, — rekao je mornar, svome drugu.

— Može ovo da traje jedan sat.

— Brzo će da završi.

Vlasnik je polako digao, navukao cipele, podigao malu knjižicu, vjerovatno Koran. To je sve radio tiho i po pokretima, koji su imali obilježje vjerskog zanosa. Onda je prišao mornarima s takvim držanjem, kao da je otpratio kupca i sada želi da njih usluži. Dok je iznosio kofer, pažljivo je gledao u mornare. Rekao je cijenu. Započeli su razgovor.

Razarač 52 uplovljava u Aleksandrijsku luku

— Vi ste Jugoslaveni, — sumnjičavo je pitao.
— Jesmo.
— Tito.
— Tito, da.

Riječ po riječ, nešto mimikom, a nešto škrtim riječnikom stranih riječi, mornar izreče i neku arapsku riječ, koju je prebrao negdje između onih fraza, što su ga nekad učili dok bi čitali Koran.

— Odakle vi poznajete arapske riječi?

Mornar mu je opet rekao odakle. Začudilo ga je, da i u Jugoslaviji ima muslimana, i da onaj koji hoće uči Koran.

Trgovac ga je gledao raširenih očiju. Nije mogao da vjeruje.

Uzeo je kofer i pružio ga Nazifu, mornaru sa razarača.

— Uzmi ga brate, neću ništa da naplatim.

— Hvala, ali to ne mogu da primim.

Poslije dugog natezanja trgovac je ipak pristao, da ga proda i stalno ponavljao, kako nije trebao da plati. Mornar je bio uporan, ostavio je dobar utisak kod ovog građanina Aleksandrije.

Za vrijeme boravka u Etiopiji, mornari sa Eskadre, odigrali su jednu nogometnu utakmicu u Asmari, protiv domaćeg kluba. Utakmici je prisustvovalo i nekoliko Jugoslavena, koji su kao iseljenici, još prije rata napustili zemlju.

Riječ po riječ, došlo se do toga, da će poslije utakmice svi igrači biti primljeni kod jednog Jugoslavena, koji je 1935. napustio Zagreb.

Na prijemu je bilo 18 mornara i oficira, nogometaša. Dva sata su protekla veoma prijatno u razgovoru o Jugoslaviji.

— Zar su vaši ljudi uvijek takovi? — to je bilo pitanje jednog višeg američkog oficira, kome se pružila prilika, da prvi put vidi jugoslavenske mornare. A pitanje je bilo upućeno zbog toga, što ga je iznenadilo držanje mornara.

— Takvi su, — dobio je odgovor.

— Još u svome životu nisam vidio takove mornare.

— Kako to mislite?

— U svakom pogledu, o njihovom ponašanju, držanju, prijatnosti.

Pričajući o našim mornarima, uz najljepše epitete, američki pukovnik je završio:

— To su odlični mladići, zaista divni.

Ulicom, kojom su išli, bila je veoma živa, automobili su se kretali vrlo sporo. Kada su već skrenuli u susjednu ulicu, jedan od njih je spa-

zio jugoslavensku zastavu. Pred zgradom, koja je nosila broj 84, vidjeli su našu trobojku. Šta je u ovoj zgradi, koja se nalazi u jednoj od vrlo prometnih ulica Aleksandrije? Pitanje na koje nisu znali da odgovore, nagnalo ih je da uđu unutra. Popeli su se stepenicama i dok su prilazili vratima, prisreo ih je čovjek. Pogledao ih je radoznalo i spazivši petokrake na bijelim mornarskim kapama, uzviknuo:

— Dobro nam došli Jugoslaveni! — Srdačno su se pozdravili.

Jugoslavenski dom u Aleksandriji okupio je sve Jugoslavene, koji su poslije Prvog svjetskog rata napustili zemlju, tražeći mjesto pod suncem. Većina je Slovenaca iz Istre, koji su bježali ispred talijanskog fašizma. Blagajnik doma Subotić, pozvao ih je unutra. Sjeli su.

Na stolu je bilo mnogo slovenačkih listova, izašlih nekoliko dana ranije.

— Vi primete i našu štampu? — upitao je mornar Miha mašinac, sa razarača, inače Ljubljančanin.

— Imamo sve glavnije listove i redovno dolaze. To nam je najposrednija veza sa domovinom.

Po zidovima slike sa našeg Jadrana, Dubrovnik, Korčula, naokolo nekoliko slovenačkih pejzaža i Bled, sa svojim malim otočićem.

— Veoma pohvalno pričaju o vama, — nastavio je domaćin.

— O čemu pohvalno, — uslijedilo je pitanje.

— Titovi ste mornari, to je za njih riječ, koju cijene mnogo!

Zadnjeg dana boravka u Aleksandriji, grupa jugoslavenskih oficira, bila je na prijemu u Jugoslavenskom domu. Saznali su od naših iseljenika da su ostavili veoma snažan utisak na mještane.

* * *

Četrdeset godina je prošlo, kako je napustio svoje rodno mjesto u Makedoniji. I te godine, toliko duge, nisu izbrisale osjećaj prema zavičaju. Slike su izbljedinjele, jer je kao dijete došao u ovu afričku zemlju. Ali je ostalo ono što vuče, osjećaj porijekla, koji u ovakvim iznenadnim susretima čini čovjeka veoma sretnim.

Kada je saznao da je mornar Muševski iz njegovog rodno mjesta, iz Tetova, radosno je uzviknuo:

— Naši sme, eve našite Makedonci Titovi!

Htjeli su jedan drugome mnogo toga da kažu . . . Tih dana novine su donosile napise o Jugoslaviji, o Titovom Velesu, o Lazaropoljcima, i o tome su pričali.

— Kako živite, pitao je mornar.

— Nije loše, ali srce vuče za rodna Makedonija.

Vangel, tako se zove taj Makedonac, stari pečalbar, još se nije oženio. Sada se sprema da se vrati i da se oženi i okući u svojoj domovini.

— Znete li kako je kod nas, — pitao je mornar.

— Mnogo ubavo sam čuo o Jugoslaviji. Pozvao je taksi i poveo svog gosta, da mu pokaže Aleksandriju. Usput su pričali:

— Nosiš li kakve poklone za rodbinu?

— A to se mora, dao sam sve funte za poklone.

— Što si uzeo za sebe?

— Mislio sam da kupim sat, ali to nisam učinio — rekao mu je.

— I ništa nisi ponio za sebe iz Egipta.

— Baš ništa.

Vangel je rekao šoferu da zaustavi kola. Platitio mu je, a onda su se uputili jednoj časovničarskoj radnji.

— Ajde, izaberi, — rekao je Vangel.

Mornar Mušovski iznenađen, nije odmah shvatio namjeru svoga zemljaka. Kada je još jednom ponovio, da nema para, Vangel mu je rekao:

— Ja ću da te darujem.

Mornar nije htio da pristane na tako skupocjen poklon. Natezali su se. Vangel je uvidio da mornar neće da pristane, što ga je još više iznenadilo. Onda je predložio, da će mu on platiti sat, a Mušovski kada dođe kući, njegovoj rodbini da dade odgovarajuću vrijednost u dinarima. Vangel je htio na taj način, da izrazi radost što je u dalekoj zemlji sreo čovjeka, koji zna za njegovu kuću, rodbinu i meštane. Nije žalio da potroši od svoje skromne pečalbarske zarade.

— Da mi je ovo netko pričao, ne bi vjerovao, da ima takvih ljudi, — rekao je Vangel, držeći za ruku mornara.

Jedan mališan pružio je ruku, tražio je poklon, a moj drug ga je uhvatio za ruku i poveo u trgovinu bananama. Kupio mu je kilo naranača i nekoliko banana. Navika dječja, nije to ono prosjačenje, i ta slika brzo je privukla još nekoliko dječaka. Htjeli su i oni na isti način da dođu do

Mornari među stanovnicima Asaba, njihove žene prvi put su ostupile od svojih navika i slikale se s našim mornarima

Mornar etiopske ratne mornarice odlikovan jugoslavenskim odlikovanjem

Mornari pod piramidama u predgrađu Kaira

banana. Mališan je žustro izbacio nekoliko arapskih riječi, a po držanju smo shvatili da se ljuti na svoje drugove, što su tako nasrtljivi. Iz papira je izvukao sve banane i naranče, podijelio ih, a zadnju je prepolovio i podijelio sa najmanjim.

Bazar aleksandrijski živ je, mješa se sve kao na vašaru, galami se, više, trgovci nude svacim i spremni su, da se i alahom kunu, da je ono što prodaju najbolje na svijetu. I u toj vrevi djeca su privukla pažnju ostalih, koji su nas radoznalo gledali, dok su mališani presrećni stalno ponavljali »Tito« — »Viva Jugoslavo«.

* * *

I ovi mornari, koji su prvi ili četvrti put na ovakvom putovanju, kada budu sređivali svoje utiske i kada ih budu prenosili drugima, onda će to biti čitave priče iz sunčane Eritreje i male luke Asaba sa svojim bijelim kućama, iz prilično velike luke Masaua i njenih ulica, gdje se navečer širi miris tamjana, kao svježina ozona poslije ljetnih pljuskova.

Pričaće o visokoj Asmari na 2400 metara, koja kada joj se prilazi s mora, liči na grad iz bajke, posaden visoko u oblake, gdje je vječno proljeće, gdje rajčica raste ne na stabljiki, već na stablu, kao kod nas kruška, i gdje istog dana na stablu breskve cvjeta pupoljak, zeleni plod i zrije breskva. Pričaće o ulicama visokog afričkog grada gdje živi jedna mala Evropa i gdje čovjek osjeća potrebu za zrakom više nego igdje, u zraku ima oko 10 posto kisika.

Pričat će dalje o susretima na aleksandrijskom bazaru i po modernim četvrtima ove milionske luke, prave vjetrometine afričke, azijske i evropske trgovine, o Keopsovim piramidama i Sfingi iz predgrađa Kaira i o tome tromilionskom gradu, koji je preplavljen limuzinama, o jednom stranom carstvu, koje je svojom kulturom zadužilo čovječanstvo.

Neće zaboraviti i utiske iz Farukovih rezidencija u Kairu i Aleksandriji, sada narodnih muzeja, gdje je sahranjena jedna monarhija, o jednom bogatstvu snažnijem nego u pričama iz hiljadu i jedne noći, o jednoj surovoj stvarnosti, kad je do prije tri godine 20 milijuna Egipćana radilo za jednog čovjeka. Pričat će o zemlji doline Nila, gdje se danas novo sa starim mješa, kao ljudi na vašaru.

Ono što će ostati najtrajnije, to su susreti s ljudima, prijateljima. Ako je jezik bio prepreka da se iznese sve ono što se mislilo, srce je bilo otvoreno, da čovjek čovjeku izrazi svoje osjećaje: mi smo prijatelji.

Stotine mornara nosilo je isto ime i kod svakog susreta prva riječ bila je Tito; ponos za onoga, koji je izgovara i radost za mornara, što se u Etiopiji i Egiptu, svejedno, tim zove.

I kasnije, kada godine minu, kada sva sadašnjost postane prošlost, ovi mornari sa »Galeba«, razarača i »Romanije« s ponosom će se sjećati i podvlačiti:

— Ja sam bio u Titovoj eskadri . . .